

INFORME DE RESULTATS DEL PROJECTE D'INNOVACIÓ DOCENT

Projecte RIMDA – 2024RSU-UB/013: “Potenciant la sostenibilitat i la responsabilitat social a través de competències investigadores en el Grau d'Educació Social”. 2024-2026.

Mihaela Vancea (IP)

Julio Rodríguez Rodríguez (MIDE)

Carolina Quirós Dominguez (MIDE)

Amanda Aliende Da Matta (MIDE)

Mercedes Blanco Navarro (MIDE)

Assumpta Aneas (MIDE)

Resum

El projecte RIMDA (2024–2026) té com a objectiu integrar els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i les competències per a la sostenibilitat en el Grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona, amb especial èmfasi en les assignatures metodològiques. La diagnosi inicial revela una presència fragmentada i no sistemàtica dels ODS als plans docents, així com una manca de formació específica del professorat.

El projecte es desplega en sis fases que inclouen diagnosi, formació docent, desenvolupament de materials, implementació curricular, avaluació d'impacte i elaboració de recomanacions. Els resultats mostren millores significatives en el coneixement i les pràctiques pedagògiques del professorat, així com en la motivació, el rendiment i la satisfacció de l'estudiantat. La introducció de metodologies actives i l'enfocament ecosocial han estat especialment ben valorats.

L'avaluació empírica confirma que la integració dels ODS incrementa tant el coneixement com el rendiment acadèmic. El projecte ha generat materials oberts i transferibles i proposa una integració curricular progressiva, la consolidació de la formació docent i l'impuls de la recerca aplicada. En conjunt, es destaca el seu potencial transformador en la docència universitària.

Descriptors

Línies d'innovació vinculades (segons catàleg RIMDA)

- Integració curricular de la sostenibilitat i els ODS
- Innovació metodològica (metodologies actives: ABP, APS, estudis de cas)
- Formació i desenvolupament professional docent
- Competències transversals i per a la sostenibilitat (UNESCO, 2017)
- Avaluació de l'impacte de la innovació docent

Paraules clau: Sostenibilitat; ODS; Educació Social; Innovació docent; Competències per a la sostenibilitat

- El projecte ha generat diversos materials didàctics i científic-tècnics, dipositats en accés obert al repositori Zenodo: <https://zenodo.org/communities/educationsustainability/records?q=&l=list&p=1&s=10&sort=newest>

2. Antecedents i justificació

La necessitat de formar figures professionals crítiques, ecosocialment responsables i compromeses amb la transformació social està reconeguda per la UNESCO (2017) i la UNECE (2012), que estableixen les competències clau per a la sostenibilitat en tots els nivells educatius.

La literatura internacional subratlla el paper central de les universitats com a motors de transformació cap a la sostenibilitat (Purcell et al., 2019). Tanmateix, estudis previs indiquen deficiències en la formació en sostenibilitat en graus d'educació de les universitats espanyoles (Muñoz-Rodríguez et al., 2020; Sánchez-Carracedo et al., 2021).

La diagnosi inicial del projecte confirma que la integració dels ODS als plans docents del Grau d'Educació Social és insuficient i no sistemàtica, justificat la necessitat del projecte.

3. Objectius

L'objectiu general de la proposta d'innovació docent es incorporar els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i les competències per a la sostenibilitat en les

assignatures metodològiques del grau d'Educació Social per formar estudiants capaços de contribuir a una societat més justa i sostenible mitjançant una practica professional critica i sostenible.

Objectius específics:

- Realitzar una revisió exhaustiva de l'estat actual de la integració dels ODS i les competències per a la sostenibilitat en les assignatures metodològiques del grau d'Educació Social, identificant les pràctiques existents i les àrees d'oportunitat.
- Dissenyar un pla de formació del professorat del grau d'Educació Social en matèria de ODS i sostenibilitat, amb l'objectiu de capacitar-los per a la integració d'aquests continguts i competències en les seves assignatures metodològiques, fomentant la innovació educativa i la col·laboració interdisciplinària.
- Desenvolupar materials didàctics innovadors i recursos d'aprenentatge que incorporin els ODS i les competències relacionades com a eix transversal en les assignatures metodològiques del grau d'Educació Social.
- Implementar les modificacions curriculars necessàries per integrar els ODS i les competències relacionades de manera explícita en les assignatures metodològiques del grau d'Educació Social, adaptant els plans d'estudi per reflectir aquesta incorporació.
- Avaluar l'impacte de la integració dels ODS i de les competències relacionades en les assignatures metodològiques del grau d'Educació Social mitjançant indicadors de coneixement dels estudiants, actituds cap a la sostenibilitat i competències per a la resolució de problemes socials complexes.
- Proposar recomanacions específiques per a la millora contínua de l'ensenyament i l'aprenentatge dels ODS i la sostenibilitat en les assignatures metodològiques del grau d'Educació Social, amb la possibilitat de disseminar aquestes pràctiques a altres graus de la Facultat d'Educació.

4. Metodologia del projecte

El projecte s'ha desplegat en sis fases, d'acord amb la planificació establerta a la Proposta RIMDA:

1. Diagnosi inicial.
2. Disseny i implementació de la formació per al professorat.
3. Desenvolupament de materials didàctics.

4. Modificacions curriculars.
5. Avaluació de l'impacte.
6. Recomanacions i transferibilitat.

Aquest informe presenta els resultats de les sis fases del projecte, complementats amb les dades empíriques de la recerca publicada.

5. Resultats del projecte

5.1 Resultats de la Fase 1: Diagnosi inicial

La diagnosi inicial es va dur a terme mitjançant:

- Anàlisi documental de plans docents dels graus d'Educació Infantil, Primària i Social
- Revisió bibliogràfica sobre Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) en educació superior
- Grups de discussió amb el professorat clau per entendre les pràctiques actuals i les barreres percebudes.

Principals conclusions de la diagnosi:

- La integració dels ODS és indirecta i atomitzada, amb un èmfasi gairebé exclusiu en l'ODS 4 i algunes competències com el pensament crític o la col·laboració, mentre que altres competències com la normativa, estratègica o la d'anticipació són pràcticament absents (UNESCO, 2017).
- Manca de coherència entre cursos i assignatures.
- Voluntat del professorat d'incorporar la sostenibilitat, però sense eines ni formació prèvia.

Això confirma la diagnosi prèvia de diversos estudis sobre titulacions d'Educació, que assenyalen la necessitat urgent d'una revisió curricular profunda per garantir una formació sistemàtica en sostenibilitat (Sánchez-Carracedo et al., 2020; Solís-Espallargas et al., 2019).

Aquestes evidències van orientar la Fase 2.

5.2 Resultats de la Fase 2: Formació del professorat

La formació es va estructurar en tres mòduls:

- [Mòdul I: Bases de l'EDS](#)
- [Mòdul II: Mapeig curricular i competències docents](#)
- [Mòdul III: Metodologies didàctiques transformadores](#)

Tots els materials estan documentats en els PDFs enllaçats.

Principals resultats del pilotatge:

- Millora significativa en l'autopercepció del coneixement sobre sostenibilitat i EDS (pre-post).
- Augment de la capacitat per fer mapeig curricular i identificar competències.
- Alta valoració de l'enfocament ecosocial (eco-feminisme, justícia social, drets humans) i del metodologies actives (ABP, APS, debats, estudi de cas...).
- El grup participant decideix continuar treballant conjuntament de manera autònoma (impacte inesperat).
- Es detecta la necessitat d'una formació més llarga i progressiva.

Aquestes tendències són coherents amb els marcs teòrics internacionals que subratllen la importància de la formació docent per a una EDS transformadora (Brundiars et al., 2021; Wiek et al., 2011).

5.3 Resultats de la Fase 3: Materials desenvolupats i repositori obert (Zenodo)

Durant aquesta fase s'han generat diversos materials didàctics i científic-tècnics, dipositats en accés obert al repositori Zenodo: <https://zenodo.org/communities/educationsustainability/records?q=&l=list&p=1&s=10&sort=newest>

a) Materials de formació del professorat

- [Infografia del programa formatiu professorat](#)
- Documents científic-tècnics Mòdul I, II i III (enllaçats més a dalt)
- [Presentació CIDUI 2025 del programa de formació](#)

b) Materials per a l'estudiantat

- [Guia didàctica de recerca socioeducativa amb enfocament en ODS](#) (inclou les competències per a la sostenibilitat de UNESCO 2017, un DAFO, presentació projecte de recerca en format fanzine, ús ètic de la tecnologia, metodologies actives)

c) Recursos teòrics

- [Recull de referències teòriques i materials didàctics](https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.15676267) (Zenodo — DOI: 10.5281/zenodo.15676267)

Els materials estan publicats en accés obert per facilitar la transferibilitat.

5.4 Resultats Fase 4: Implementació a 1r i 4t curs

La implementació curricular ha estat parcial però significativa, amb innovacions aplicades a:

- 1r curs: Recerca i Avaluació en el Camp Socioeducatiu
- 4t curs: Investigació Socioeducativa

Elements implementats:

- Introducció explícita d'ODS i sostenibilitat als continguts.
- Activitats de mapeig relació ODS i tema de recerca.
- DAFO individual sobre sostenibilitat.
- Metodologies actives: ABP, APS, estudis de cas, debats, jocs de rol.
- Ús ètic de les tecnologies en la recerca socioeducativa (Seminari amb [SomNúvol](#), activitat finançada per l'Ajut Facultat per l'organització d'activitats, primavera 2025).
- Projectes finals en format fanzine crític en 4t curs (segons Guia Didàctica).
- Incorporació parcial de competències clau per a la sostenibilitat (UNESCO, 2017).

Valoració preliminar de la implementació:

- Alta rellevància percebuda pels estudiants.
- Necessitat de més exemples contextualitzats.
- Professorat motivat però demanda més temps i suport.

5.5 Resultats Fase 5: Avaluació d'impacte

Aquesta fase s'ha fonamentat en:

- Avaluació del pla de formació docent mitjançant qüestionari final (professorat) que mostra: augment del coneixement i les competències clau; alta satisfacció amb el model formatiu; voluntat de redissenyar assignatures i de continuar

formant-se; els resultats estan en fase de publicació en el *International Journal of Sustainability in Higher Education* (IJSHE).

- Avaluació de l'impacte en l'estudiantat basada en un qüestionari de satisfacció de l'estudiantat amb la innovació docent en les assignatures esmentades; els resultats han estat publicats en dues revistes científiques - IJSHE i *European Journal of Educational Research* (EJER).

A més els resultats preliminars han sigut presentats en varis congressos com, per exemple, CIOLV 2026, CIDUI 2025, CINDU 2025, JOMEINED 2025, 5th ISA Forum of Sociology 2025, I Jornada de Educación Ambiental, Cambio climático y Sostenibilidad (2025), REdACamCliS, Red Temática RED2024-153630-T, i varies publicacions en revistes i llibres indexats. Entre aquestes últimes es destaquen:

Vancea M, Contreras-Higuera W (2025). Examining the integration of SDGs in a first-year methodology course: a case study in social education by admission pathway, *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 26(8), 1789–1806. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-04-2024-0273>

Les aportacions més rellevants són:

- Mostra: 70 estudiants (univers 110)
- Increment significatiu del coneixement dels ODS en tots dos grups d'accés (CFGS i PAU), amb diferències estadísticament significatives ($p < 0.001$) segons les proves de Wilcoxon i Mann-Whitney.
- L'estudiantat de PAU, que partien d'un nivell inicial més baix, mostren un increment post-curs superior al del grup CFGS.
- Els ODS més seleccionats per a projectes d'investigació són el ODS 4 (Educació), ODS 3 (Salut) i ODS 5 (Gènere), coincidint amb tendències documentades en estudis previs sobre interessos en educació superior (Leiva-Brondo et al., 2022).
- L'estudiantat valora com a rellevant la incorporació dels ODS en la seva futura professió socioeducativa.
- La satisfacció global amb la innovació és 7,52/10, amb resultats superiors entre l'estudiantat d'accés PAU (8,05).

Aquestes dades reforcen el valor pedagògic del projecte i aporten evidència empírica del seu impacte en l'aprenentatge.

Vancea, M., & Falgueras-Riu, J. (2025). Evaluating student knowledge, performance, and satisfaction with the integration of the sustainable development goals into a first-year social education methodology Course. *European Journal of Educational Research*, 14(2), 537-548. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.14.2.537>

Les aportacions més rellevants són:

- Mostra: 70 estudiants (univers 110)
- Augment del coneixement dels ODS (72,86% de l'estudiantat). Un 72,86% dels estudiants augmenta el nivell de coneixement dels ODS durant el curs. L'estudiantat que passen de "no els conec" a "els conec bé" són els que més milloren globalment.
- Relació significativa entre coneixement i rendiment acadèmic. Hi ha una correlació estadísticament significativa entre augment del coneixement dels ODS i millora del rendiment acadèmic. Les dades mostren que el 78,57% de l'estudiantat que augmenten dos nivells en coneixement milloren també la nota final. La correlació Spearman és significativa.

Aquest resultat no apareixia a l'estudi IJSHE i reforça la validesa pedagògica del projecte, demostrant que la integració dels ODS no només millora coneixements i actituds, sinó també la rendició acadèmica real.

- Satisfacció general amb la integració dels ODS (mitjana = 7,49/10). El 80% dels estudiants valora entre 7 i 10 la integració dels ODS en l'assignatura. La satisfacció és més elevada entre l'estudiantat que incrementen més el coneixement dels ODS (diferència mitjana = 0,738; $p = .024$).

Aquest resultat confirma que l'aprenentatge significatiu està vinculat a la satisfacció.

- Àrees de millora detectades. Tot i les valoracions positives, l'estudi identifica aspectes a millorar: dificultats de part de l'estudiantat per connectar ODS i problemàtiques socioeducatives; percepció limitada de la "utilitat immediata" dels ODS en la metodologia; algunes dificultats de comunicació amb el professorat; necessitat de reforçar les orientacions i el disseny de treballs col·laboratius.

En resum, la integració dels ODS en la docència metodològica té un impacte doble i complementari:

- millora els coneixements i la sensibilitat ecosocial, i

- millora el rendiment acadèmic i la satisfacció, especialment quan el disseny docent facilita l'aprofundiment i la connexió amb les problemàtiques reals.

Vancea, M. "Transforming Higher Education through Faculty Development: Embedding Sustainability Competencies and the SDGs", acceptat per a la seva publicació en el *Journal of Sustainability in Higher Education*.

Les aportacions més rellevants són:

- La fase diagnòstica va mostrar que la integració dels ODS en els plans d'estudi és fragmentada i majoritàriament implícita, amb una presència desigual (destacant sobretot l'ODS 4).
- Les metodologies actives i les competències per a la sostenibilitat més complexes són poc desenvolupades, mentre que predominen enfocaments pedagògics tradicionals.
- El professorat identifica barreres institucionals i mancances formatives, però també oportunitats per avançar, especialment gràcies al marc institucional existent.
- Aquests resultats evidencien la necessitat d'una integració més explícita, sistèmica i interdisciplinària de la sostenibilitat, que va orientar el disseny del programa formatiu.
- Com a resultat de la formació en EDS i sostenibilitat s'han observat millores significatives en els coneixements, actituds i confiança del professorat a l'hora d'aplicar principis de sostenibilitat i integrar els ODS en el disseny de les assignatures.
- El programa ha afavorit la col·laboració interdisciplinària i ha impulsat noves iniciatives, com projectes de recerca i activitats institucionals.
- En conjunt, s'evidencia un fort potencial per promoure la innovació curricular i reforçar el compromís de la comunitat acadèmica amb la sostenibilitat.
- El programa ofereix un marc replicable per integrar la sostenibilitat i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en els plans d'estudi de l'educació superior.
- Proporciona eines i estratègies concretes per al professorat, facilitant la incorporació de competències per a la sostenibilitat en les assignatures i contribuint a l'alineació institucional amb l'Agenda 2030.

- A més, pot servir com a model per dissenyar programes de formació docent orientats a la innovació pedagògica i la transformació curricular.

Altres publicacions.

- Vancea, M., Quirós Domínguez, C., Rodríguez-Rodríguez, J., Aliende da Matta, A., Blanco Navarro, M. P. (2025). Formación del profesorado universitario en ODS y sostenibilidad. Innovación en el grado de educación social. *Revista del Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació* (CIDUI), núm. 7, ISSN-e: 2385-6203. <https://doi.org/10.60940/ciduiv1n7id9900627>
- Vancea, M., Rodríguez-Rodríguez, J., Matta, A. A. (2025). Responsabilidad social y sostenibilidad en la universidad: una experiencia de formación docente. En Muñoz, E., De la Serna, J. M., Esquivel, A. S., Arlandis, M. y Gordillo, H. E. (Eds.), *Nuevos horizontes sobre los Derechos Humanos y la justicia social en las sociedades del siglo XXI*. Dykinson, Pp. 147-164. ISBN/ISSN: 979-13-7006-780-9. <https://www.dykinson.com/libros/nuevos-horizontes-sobre-los-derechos-humanos-y-la-justicia-social-en-las-sociedades-del-siglo-xxi/9791370067809/>
- Vancea, M., & Contreras-Higuera, W. (2024). Promover la Sostenibilidad y la Responsabilidad Social en el Sistema Universitario de España. El Caso de los Grados de Educación Social. En *Educación al Frente: Transformación Social en la Era de la Agenda 2030*. Dykinson, Pp. 29-46. ISBN/ISSN: 978-84-1377-963-8.
- Vancea, M., De Ormachea Otalora, A. V., & Quirós Domínguez, C. (2024). Integración de los ODS y la sostenibilidad en los planes de estudio de educación: un análisis documental. En *Nuevos horizontes educativos hacia la Agenda 2030: innovación docente y ODS en las aulas*. Dykinson, Pp. 842-863. ISBN/ISSN: 978-84-1070-330-8. <https://www.dykinson.com/media/pdf/indice978-84-1070-330-8.pdf>
- Vancea, M., De Ormachea Otalora, A. V., & Quirós Domínguez, C. (2024). Incorporación de los Objetivos de Desarrollo Sostenible en la Formación de Educadores: Desafíos y Oportunidades. En *Justicia, Derechos Humanos y Desarrollo Sostenible*. Dykinson, Pp. 168-284. ISBN/ISSN: 978-84-1070-910-2. <https://www.dykinson.com/libros/justicia-derechos-humanos-y-desarrollo-sostenible/9788410709102/>

5.6 Resultats Fase 6: Recomanacions finals

A partir de totes les evidències recopilades (Fases 1–5), es proposen:

- Integració curricular progressiva i sistemàtica: incorporar ODS i GreenComp en totes les assignatures metodològiques; assegurar coherència vertical 1r → 4t.
- Consolidar la formació del professorat: establir el programa formatiu en ODS com oferta estable del IDP–ICE; crear comunitat de pràctiques en sostenibilitat.
- Enfortir la recerca aplicada: promoure TFG i projectes que incorporin ODS; impulsar recerques d'avaluació contínua.
- Millorar l'acompanyament a l'estudiantat: proporcionar exemples més contextualitzats; reforçar la claredat pedagògica de l'EDS en metodologia.
- Ampliar i mantenir el repositori Zenodo: publicar-hi tots els materials futurs: facilitar la reutilització per altres docents UB i externs.

6. Conclusions generals

El projecte ha demostrat una capacitat transformadora, generant canvis en:

- les pràctiques docents,
- el coneixement i motivació de l'estudiantat,
- les eines i recursos disponibles,
- el rendiment acadèmic,
- i la cultura pedagògica del Grau d'Educació Social.

La combinació de diagnosi rigorosa, formació docent, materials oberts i recerca empírica publicada col·loca la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona en una posició de lideratge regional en innovació docent orientada a la sostenibilitat.

Referències

Bianchi, G., Pisiotis, U. and Cabrera Giraldez, M. (2022). GreenComp The European sustainability competence framework. In Punie, Y. and Bacigalupo, M. editor(s), EUR 30955 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, ISBN 978-92-76-46485-3. <https://doi.org/10.2760/13286>

Brundiers, K., Barth, M., Cebrián, G., Cohen, M., Diaz, L., Doucette-Remington, S., ... & Zint, M. (2021). Key competencies in sustainability in higher education—toward an

agreed-upon reference framework. *Sustainability science*, 16(1), 13-29.
<https://doi.org/10.1007/s11625-020-00838-2>

Muñoz-Rodríguez, J. M., Sánchez-Carracedo, F., Barrón-Ruiz, Á., & Serrate-González, S. (2020). Are We Training in Sustainability in Higher Education? Case Study: Education Degrees at the University of Salamanca. *Sustainability*, 12(11), 4421.
<https://doi.org/10.3390/su12114421>

Purcell, W. M., Henriksen, H., and Spengler, J. D. (2019). Universities as the engine of transformational sustainability toward delivering the sustainable development goals: 'Living labs' for sustainability. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 20(8), 1343–1357. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-02-2019-0103>

Sánchez-Carracedo, F., Ruiz-Morales, J., Valderrama-Hernández, R., Muñoz-Rodríguez, J. M., & Gomera, A. (2021). Analysis of the presence of sustainability in Higher Education Degrees of the Spanish university system. *Studies in Higher Education*, 46(2), 300–317. <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1630811>

Solís Espallargas, M. D. C. (2019). La percepción de la sostenibilidad de estudiantes de Máster en educación ante los objetivos de desarrollo sostenible. <https://idus.us.es/server/api/core/bitstreams/42b2d80e-635c-468d-a14d-b099d7f008ec/content>

UNECE (2012). *Learning for the future: Competences in education for sustainable development*. United Nations Economic Commission for Europe.
<https://unece.org/environment-policy/publications/competences-esd>

UNESCO (2017). *Educación para los Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS): Objetivos de aprendizaje*. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>

Wiek, A., Withycombe, L. & Redman, C.L. (2011). Key competencies in sustainability: a reference framework for academic program development. *Sustainability Science*, 6, 203–218. <https://doi.org/10.1007/s11625-011-0132-6>